

ȘTIINȚE ETNOGRAFICE ȘI MUZEOGRAFIE ÎN CINCI DECENII DE STUDII ȘI COMUNICĂRI – MUZEUL JUDEȚEAN SATU MARE

Maria LOBONȚ-PUȘCAȘ

Abstract: *Studies and Communications – Satu Mare County Museum magazine included, over the years, archeology and history studies, ethnography and folklore studies, ethnology, social and cultural anthropology studies, museology and cultural heritage preservation studies. The paper underlines the anthropology chapter of the magazine and all the studies published from the first number to the last. The articles, their majority, are written in Romanian but are accompanied by abstracts in English or French or German, but we can also find entire studies written in some foreign languages. During these 50 years existence, the magazine was the home some of the great names of Romanian ethnography, but also for debutants, debutants that years later became great names in the field. The short listing presented in the paper proves that the magazine promoted, over the years, the research of the traditional life and crafts, of cultural heritage, museum collections and museology.*

Keywords: ethnography, museology, research, cultural heritage, Satu Mare country.

Prin prezentul studiu vom încerca să conturăm o privire panoramică asupra scrierilor dedicate științelor etnografice și muzeografice publicate în cei cincizeci de ani de viață ai volumului *Studii și Comunicări – Muzeul Județean Satu Mare*.

De-a lungul anilor, în anuarul *Studii și Comunicări* au fost exprimate, teoretic și metodologic, alături de studii de arheologie și istorie, studii de etnografie și folclor, studii de etnologie, antropologie socială și culturală, muzeografie și muzeotehnică, recenzii ș.a. Cercetări, studii, analize, observații toate având în primplan cultura populară, civilizația tradițională specifică județului Satu Mare și nu numai, au fost valorificate în studiile publicate în volumele *Studii și Comunicări-MJSM*. Studiile acoperă toate segmentele culturii tradiționale, de la arhitectura tradițională, vernaculară până la industria textilă casnică, de la costumul popular până la obiceiuri, ocupații tradiționale, alimentație, ceramică și mobilier.

Textele – în marea lor majoritate sunt tipărite în limba română cu ample rezumate în limba germană, franceză sau engleză, în unele situații fiind și traduceri integrale în limba maghiară sau ucraineană – sunt însoțite de imagini, respectând cerințele epistemologice și normele generale de redactare, tehnoredactare și corectură.

Cercetători cu experiență, muzeografi debutanți, deveniți între timp nume cunoscute ale etnografiei, sau istorici și profesori care au muncit sau au colaborat cu muzeul sătmărean, au publicat în cele cinci decenii propriile studii având ca temă cultura și civilizația tradițională.

Temele abordate sunt de larg interes atât pentru specialiști cât și pentru iubitorii de cultură tradițională. Astfel, încă din primul număr al anuarului alimentația tradițională din

județul Satu Mare este adusă în discuție de către etnograful și muzeograful Ivan Iurașciuc. Tot el va trata cu mult interes și profesionalism de-a lungul anilor teme: arhitectura populară din zona Codru și lunca Someșului, ceramica de Vama, sticlăritul din Poiana Codrului iar alături de etnograful Sabin Șainelic bisericile de lemn din zona Codru; avocatul și fotograful Ioniță G. Andron face o amplă prezentare a unei colecții de artă populară din Țara Oașului și a obiceiului de sâmbură a oilor în satul Racșa din Țara Oașului de la începutul secolului al XX-lea; B. Tóth scrie despre metodele în cercetarea tipologică și stilistică a arhitecturii populare; cunoscutul etnograf clujean Ioan Toșa a scris despre șurile din Transilvania; profesorul universitar doctor Virgiliu Florea a scris despre o colecție inedită de folclor din Hurezu Mare; istoricul sătmărean dr. Lucian Cucuiet a scris despre folclorul sătmărean și despre practicile tradiționale ale prelucrării cânepii: fiertul și lăutul torturilor în Țara Oașului; folcloristul Nicolae Bot a scris despre obiceiurile agrare și pastorale din zona Codrilor Sătmăruului (com. Hurezu Mare); etnograful băimărean Janeta Ciocan a scris despre Băița de sub Codru, centru de ceramică nesmălțuită; etnograf, sociologul, folcloristul și muzeologul Ion Chelcea a semnat un studiu privind dregătoriile în organizarea tradițională a cetelor de feciori din țara noastră; etnograful, muzeograful, profesorul universitar Mihai Dăncuș a scris despre prezența instalațiilor tehnice în satul contemporan și modurile de dezintegrare sau de integrare în viața modernă (investigație întreprinsă în localitatea Negrești-Oaș în anul 1972); filologul și etnograful maghiar Bura László a scris despre jocurile populare de copii și obiceiuri din Bogdand; profesorul Gheorghe Haiduc abordează numeroase teme: ceramica de la Vama, obiceiuri și folclor din Țara Oașului, ocupații tradiționale-oiertul, păstoritul și creșterea animalelor, bolile umane și medicina populară din zona Oaș; filologul Remus Vârnav a scris despre pescuitul tradițional în Țara Oașului; Ioan Baltă a scris despre hrana de bază a populației în Țara Oașului; Eugen Lateș a publicat informații despre tehnica viticolă în zona Tășnad - județul Satu Mare; profesorul dr. Gheorghe Focșa (fost director al Muzeului Satului din București) a semnat un studiu despre procurarea și prelucrarea materialelor pentru îmbrăcămintea și țesăturile tradiționale din Țara Oașului; muzeograful Natalia Marcu a scris despre formele specifice de valorificare a creației populare din Țara Oașului în cadrul Muzeului Satului și de Artă Populară; etnograful Dumitru Irimeș scrie despre căraușitul cu fructe în Târșolț - Oaș și implicații interetnice și interzonale; cercetătorul dr. Daniela Bălu (Oltean) abordează numeroase și diverse teme specifice muzeografiei, valorificării patrimoniului muzeal și etnografiei: *Valorificarea patrimoniului etnografic al Muzeului Județean Satu Mare în expoziția de bază, Reprezentările antropomorfe și avimorfe în ștergările decorative din colecția Muzeului Județean Satu Mare, Patrimoniul etnografic al Muzeului Județean Satu Mare, colecția de textile, Muzeul Civilizației Țărănești din nord-vestul României, Manifestări științifice. Sesiunea Națională de Etnografie, Anul european al dialogului intercultural, Cercetarea culturii tradiționale - rezultate obținute prin implementarea proiectelor finanțate din fonduri europene, Sărbătorile anului și vârstele omului, Simbolurile tradiționale în nunta românească, Cercetările pluridisciplinare de teren- modalități de investigare a patrimoniului imaterial*; muzeograful și etnograful Zoltán Tóth semnează și el numeroase studii de muzeografie: *Valorificarea patrimoniului etnografic al Muzeului Județean Satu Mare în expoziția de bază, Ceramica de Vama în colecția Muzeului Județean Satu Mare, Cahle din colecția Muzeului Județean Satu Mare, Considerații preliminare asupra ceramicii populare din colecția Iuliu Pop*, și rezultate ale cercetării care îl reprezintă - arhitectura populară și scrie despre *Arhitectura satelor din Maramureșul istoric populate de ucraineni, Arhitectura zonei de câmpie din comuna Pir, Arhitectura gospodăriilor țărănești din comuna Supuru de Sus, Case și gospodării țărănești din comuna Medieșu Aurit și satele aparținătoare, Realizările meșterilor constructori de case tradiționale ucrainene în Maramureș, Migrația ucrainenilor din Maramureș în zona de câmpie, reflectată în arhitectură, Arhitectura maramureșeană în gospodăriile românilor din dreapta Tisei, Arhitectura*

tradițională în aria culturală a Tisei Superioare, *Arhitectura caselor țărănești tradiționale din sud-estul județului Satu Mare, Viticultura Careiană și tipologia beciurilor viticole sătmărene*; Maria Bocșe scrie despre cercetarea etnobotanicii românești: vechime, continuitate, aplicabilitate; D. Chivu, M. Chivu au scris despre agricultura din spațiul carpato-danuabiano-pontic în izvoarele literare antice; despre obiceiuri românești a scris Constantin Bărbulescu; despre tradiții folclorice din zona Văii Crasnei a scris Mircea Gozaru; Ion I. Drăgoescu a scris despre etnosocionumismatica zonei Codru; Dănilă Claudia a scris despre valorificarea patrimoniului etnografic al muzeului în cadrul expoziției de bază, etnograful dr. Alina Nogradi a cercetat și publicat despre *Judecata din urmă. Imaginar, mitic și implicații în pictura murală a bisericilor de lemn din zona Codru; Zânele Zori în mitologia românească a morții; Practici cutumiare din zona Codru. Raport de cercetare: Les Voloques de Transcarpatie. Rapport de recher; Teritoriu și distanță socială. Țigani din Stâna*; cercetătorul, etnologul și antropologul dr. Camelia Burghel a semnat articole având ca temă magia terapeutică și comportamentul cultural în satul tradițional - *Sfinții tămăduitori în contextul terapiei populare, Șapte zile în Țara Silvaniei. Un exercițiu de antropologie culturală, Radiografia terenului etnografic și poveștile identității: noi despre noi, codrenii, De-ale strigoilor ... imaginar magic și magie licită/ilicită la Meseșeni de Sus – Sălaj*; profesorul dr. Hans Gehl a redat în scris aspecte ale etnografiei șvabilor sătmăreni; cercetătorul dr. Liuba Irina Horvat semnează, singură sau alături de colegii cu care a efectuat cercetările, studiile – *Etnicii germani din Transcarpatia. Raport de cercetare, Minoritatea ucraineană din Satu Mare. Raport de cercetare, Construirea identității la ucrainenii din Satu Mare, Alimentația la ucrainenii din Ruscova (Maramureș), Cultura spirituală a ucrainenilor rusoveni din Maramureș, Evoluția rutenismului politic în Transcarpatia (1991-2001), Aspecte socio-demografice privind populația ucraineană din nord-vestul României în secolul al XX-lea, Superstiții, demonologie și practici magice la ucrainenii maramureșeni, Arta vopsitului vegetal în Maramureș, Universul cotidian la ucrainenii din comuna Ruscova, Îmbrăcăminte ca suport simbolic, Patrimoniul arhitecturii țărănești din fostul comitat Ugocea*; Adina Popa scrie despre obiceiurile de nuntă la Foieni; etnograful dr. Szilágy Levente semnează și el numeroase studii publicate în limba română sau maghiară - *Instituția familiei/gododăriei în comunitatea romă din Cidreag, Egy Szovjetunióba deportált szatmári mesterember 1945 és 1948 közötti levele (Scrisorile unui tâmplar dintr-o breaslă sătmăreană deportat în Uniunea Sovietică între 1945 și 1948), Történetek a határról (Povești despre graniță), Svábok határhelyzetben (Șvabii în zona de graniță), Borkészítés Klézsén (Fabricarea vinului la Cleja - jud. Bacău), A határ hatása Csanáros és Vállaj kapcsolatára (Efectul graniței de stat asupra relațiilor dintre Urziceni și Vállai), A határ kultúrája. Életmód a határon (Cultura graniței. Viața în zona de graniță), Preferințe în alegerea perechii conjugale în două localități șvăbești despărțite de granița româno-maghiară: Urziceni și Vállaj, în perioada 1825-1944, Nyelvi tájkép a magyar-román-ukrán hármás határ térségben. A lokális nyelvhasználat gazdasági és társadalmi dimenziói (Harta lingvistică în zona de graniță maghiaro-româno-ucraineană. Utilizarea limbii în economie și comunitate), Emlékállítás és felejtés. A „málenkij robot” emlékezete a szatmári sváboknál (Practici comemorative și mecanisme de uitare. Amintirea deportărilor șvabilor din Satu Mare)*; profesor universitar dr. Anastasia Vehesh a publicat articolul cu titlul *Proper names of the literary heroes in the novels of U. Andrukhovych (Nume proprii ai eroilor literari în romanele lui U. Andrukhovych)*, Cziker András a scris despre *Istoria profesiei de pieptănar în Carei. Instrumente, proces tehnologic și produse finite (A Nagy-károlyi fésűmesterség története. Szerszámok, munkafolyamatok és termékek ismertetése)*; muzeograful Florin Bogdan - Simona-Loredana Bogdan au scris despre podoabele din colecția Muzeului Etnografic Reghin; conservatorul Diana Kinces a cercetat și a scris despre icoanele pe sticlă de Ierņuțeni; muzeograful Olimpia Mureșan a semnat studiul *Credințe legate de zilele săptămânii în comunitățile din Sălaj: alternanța fastului cu nefastul*; restauratorul Adela Do-

brescu a scris despre industria casnică textilă în zona de graniță româno-ucraineană; dr. Rareș Olosuteanu a semnat *Porecla - studiu antropologic*, și *Unelte în instrumentarul ritualic tradițional*; muzeograful Denisa Cărăian a semnat o *Scurtă prezentare a icoanei Sfintei Treimi de Andrei Rubliov*; studiile semnate de subsemnata sunt: *Importanța și rolul nășitului, Oluri de nănaș din colecția Muzeului Județean Satu Mare - ceramică de Vama*, alături de Adela Dobrescu - *Biserica din Soconzel - monument al arhitecturii populare din nord - vestul României*, alături de Levai Iosif - *Mestesuguri și meșteri sătmăreni. Curelăria, Obiceiuri de Crăciun. Colinde din manuscrisele Segarcea, Maica Domnului în iconografia creștină, Lemnul - generator de valori patrimoniale, Evoluția instituției nășitului în Țara Oașului, Obiceiuri și tradiții viticole în Sătmăș, Despre „casă” și „acasă” în zona de graniță româno-ucraineană.*

Cercetarea științifică este o componentă activă a muzeografiei etnografice, materializată, așa cum se vede în cuprinsul paginilor anuarului Studii și Comunicări, în sute de pagini de scrieri. Ne place să credem că toate studiile, având ca temă patrimoniul cultural material și imaterial, publicate de-a lungul celor 50 de ani, în 22 de numere ale anuarului Muzeului Județean Satu Mare sunt lucrări de sinteză, sunt repere de urmat în domeniul etnografiei, etnologiei, antropologiei și muzeografiei.

Această enumerativă dovedește cât de mult a promovat anuarul interesele pentru cercetarea culturii tradiționale, pentru patrimoniul cultural material și imaterial, pentru științele etnografice și pentru muzeografie.

Pentru tot ceea ce s-a publicat și se va publica în anuarul Studii și Comunicări - Muzeul Județean Satu Mare, Mulțumim autorilor!

Maria Lobonț-Puşcaș
Muzeul Județean Satu Mare, RO
e-mail: puscasmara@yahoo.com